

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: РІВНІ, СТУПЕНІ

В. Чобіток, В. Шеховцов

*Київ, Національний технічний
університет України
"Київський політехнічний інститут"*

Для розуміння сенсу реформи вищої освіти необхідно визначити основні поняття. В законі "Про освіту" для спеціалістів з вищою освітою передбачені чотири кваліфікаційні рівні, що відповідають ВНЗ чотирьох рівнів: I - молодший спеціаліст (училища, технікуми); II рівень - бакалавр (коледжі); III рівень - спеціаліст (інститути); IV рівень - магістр (академії, університети). В законі також іде мова про середні освітні школи трьох ступенів: початкова, основна школа, старша школа. Це дійсно є ступені на шляху отримання повної загальної середньої освіти, тому що тільки після засвоєння програми нижчого ступеня можна починати вивчення програм наступних ступенів.

Програми підготовки у ВНЗ I - IV рівнів мають своїм завданням підготувати не для переходу до навчання на наступному рівні, а для вступу в трудову діяльність на відповідному кваліфікаційному рівні. Хоча не виключена можливість навчання за програмами більш високого рівня. Тому в цілому система вищої освіти, як це регламентовано законом, багаторівнева.

Проте у ряді документів рівні освіти ідентифікуються зі ступенями освіти, тобто передбачається послідовне навчання на всіх рівнях підготовки. Однак відомо, що для навчання за програмами підготовки магістрів зовсім не обов'язково заздалегідь освоїти робітничу професію, а потім послідовно набувати кваліфікації молодшого спеціаліста і спеціаліста.

Сутність реформи вищої освіти, що пов'язується з впровадженням рівнів бакалавра та магістра, полягає в її гуманітаризації та фундаменталізації, підвищенні рівня освіченості осіб, які отримують вищу освіту. Це досягається головним чином шляхом впровадження багатоступеневої підготовки спеціалістів і магістрів. Чим більше є в системі освіти завершених ступенів, тим вона багатоваріантніша і тим більше можливостей надається студентові для вибору посилюючого для нього рівня освіти, а також зміни обраного шляху в навчанні при порівняно незначних втратах.

Необхідність досить часто робити власний вибір покращує мотивацію пізнавальної діяльності, сприяє повнішому саморозкриттю особистості.

При однорівневій системі освіти досить часто для конкретного студента навчання стає непосильною працею, але він не кидає ВНЗ, тому що має ціллю як-небудь отримати диплом. В результаті він або працює там, де не потрібна вища освіта, або не відповідає посаді, яку він займає. Виявляється, що даремно витрачено кошти на підготовку “спеціаліста”. Багатоступенева система частково ліквідує цей недолік і дозволяє випускати спеціалістів різних рівнів з урахуванням здібностей особи та потреб суспільства при раціональному використанні коштів.

У ВНЗ II - IV рівнів протягом двох перших років навчання студенти вивчають блок загальних дисциплін (цикли фундаментальних, гуманітарних і соціально-економічних дисциплін), мають можливість оцінити правильність обраного ними напряму і спеціальності підготовки, а з урахуванням успіхів навчання визначити, чи варто продовжувати навчання за бакалаврськими програмами або здобути кваліфікацію молодшого спеціаліста.

Протягом наступних двох років у цих ВНЗ вивчається блок професійноорієнтованих дисциплін, характерних для відповідного напряму підготовки, та спеціальних дисциплін. Фундаментальна і професійна підготовки надають базову вищу освіту за напрямом і становлять перший ступінь вищої освіти (бакалавратуру).

На етапі вивчення професійних дисциплін напряму рейтингова система оцінки успішності навчання дозволяє оцінити траєкторію подальшого навчання на другому ступені за програмами підготовки спеціаліста або магістра. Ступенева система їх підготовки забезпечує доступність освіти, урахування різноманітності здібностей та освітніх потреб людей і, відповідно, різні рівні отриманої освіти, гнучкі навчальні плани та програми, підвищення рівня освіченості осіб, що мають вищу освіту, підготовку невеликої кількості висококласних фахівців, професійної еліти.

Таким чином, якщо в цілому система вищої освіти може бути характеризована як багаторівнева, то підготовка спеціалістів і магістрів - двоступенева, де перший ступінь - бакалавратура надає вищу базову освіту за визначеним напрямом, а на другому ступені здійснюється підготовка спеціалістів або магістрів.